

14. cvičení z MA4 - Fourierovy řady (2/3)

Příklady

11a) které koeficienty Fourierovy řady funkce $f \in L^1((-\pi, \pi))$ jsou nulové, jestliže platí $f(x+\pi) = -f(x)$?

Řešení

$$a_0 = \frac{1}{\pi} \int_{-\pi}^{\pi} f(x) dx = -\frac{1}{\pi} \int_{-\pi}^{\pi} f(x+\pi) dx = \left[\begin{array}{l} t=x+\pi \\ dt=dx \end{array} \begin{array}{l} x|_{-\pi}^{\pi} \\ t|_0^{2\pi} \end{array} \right] = -\frac{1}{\pi} \int_0^{2\pi} f(t) dt = -a_0 \Rightarrow a_0 = 0$$

$$a_k = \frac{1}{\pi} \int_{-\pi}^{\pi} f(x) \cos(kx) dx = -\frac{1}{\pi} \int_{-\pi}^{\pi} f(x+\pi) \cos(kx) dx = -\frac{1}{\pi} \int_0^{2\pi} f(t) \cos(kt - k\pi) dt =$$

$$= -\frac{1}{\pi} \int_0^{2\pi} f(t) \left(\underbrace{\cos(kt)}_{(-1)^k} \cos(k\pi) + \underbrace{\sin(kt)}_0 \sin(k\pi) \right) dt$$

$$= \frac{(-1)^{k+1}}{\pi} \int_0^{2\pi} f(t) \cos(kt) dt = (-1)^{k+1} a_k \Rightarrow \begin{array}{l} k \text{ liché: } 0a_k = 0 \text{ neřeká nic} \\ k \text{ sudé: } 2a_k = 0 \Rightarrow a_k = 0 \end{array}$$

$$b_k = \frac{1}{\pi} \int_{-\pi}^{\pi} f(x) \sin(kx) dx = -\frac{1}{\pi} \int_0^{2\pi} f(t) \sin(kt - k\pi) dt = -\frac{1}{\pi} \int_0^{2\pi} f(t) \left(\underbrace{\sin(kt)}_{(-1)^k} \cos(k\pi) - \underbrace{\cos(kt)}_0 \sin(k\pi) \right) dt$$

$$= (-1)^{k+1} \frac{1}{\pi} \int_0^{2\pi} f(t) \sin(kt) dt = (-1)^{k+1} b_k \Rightarrow \begin{array}{l} k \text{ liché: } 0b_k = 0 \\ k \text{ sudé: } 2b_k = 0 \Rightarrow b_k = 0 \end{array}$$

Závěr: Všechny sudé Fourierovy koeficienty jsou nulové

$$a_k = 0, k=0, 2, 4, \dots$$

$$b_k = 0, k=2, 4, \dots$$

Součtové vzorce

$$\sin(x+y) = \sin(x)\cos(y) + \cos(x)\sin(y) \Rightarrow \sin(x)\cos(y) = \frac{1}{2}(\sin(x+y) + \sin(x-y))$$

$$\cos(x+y) = \cos(x)\cos(y) - \sin(x)\sin(y) \Rightarrow \cos(x)\cos(y) = \frac{1}{2}(\cos(x+y) + \cos(x-y))$$

$$\sin(x)\sin(y) = \frac{1}{2}(-\cos(x+y) + \cos(x-y))$$

(pro zapamatování z $\sin(2x) = 2\sin x \cos x$
 $\cos(2x) = \cos^2 x - \sin^2 x$)

Trocha teorie navíc (nebude u zkoušky)

$$f \in L^2(0, 2\pi) \text{ pak } \int_0^{2\pi} f^2(x) dx < \infty$$

Věta (Parsevalova rovnost)

Nechť $f \in L^2(0, 2\pi)$ a a_k a b_k jsou Fourierovy koeficienty f . Pak platí

$$\int_0^{2\pi} f(x)^2 dx = \pi \cdot \frac{a_0^2}{2} + \pi \cdot \sum_{k=1}^{\infty} (a_k^2 + b_k^2).$$

Příklad 6.1

Rozvíňte funkci $f(x) := \arcsin \cos x, x \in (-\pi, \pi]$, do Fourierovy řady na $\mathbb{R}$.

Rozhodněte, zda řada konverguje bodově na $\mathbb{R}$, a pokud ano, určete její součet.

Pomocí této řady sečtěte $\sum_{m=0}^{\infty} \frac{1}{(2m+1)^2}$ a $\sum_{m=0}^{\infty} \frac{1}{(2m+1)^4}$.

Řešení

$f \in P_{2\pi}$: $\cos x$ je 2π -periodická funkce, $\arcsin(\cos x)$ tedy též.
 $\arcsin \cos x$ je spojitá na $[-\pi, \pi] \Rightarrow L^1([-\pi, \pi])$

f je sudá, neboť $\cos x$ je sudá

$$b_k = 0, k \in \mathbb{N}$$

$$a_0 = \frac{2}{\pi} \int_0^{\pi} \arcsin(\cos x) dx = \frac{2}{\pi} \int_0^{\pi} \left(-x + \frac{\pi}{2}\right) dx = \frac{2}{\pi} \left[-\frac{x^2}{2} + \frac{\pi}{2}x\right]_0^{\pi} = \frac{2}{\pi} \left(-\frac{\pi^2}{2} + \frac{\pi^2}{2}\right) = 0$$

$$a_k = \frac{2}{\pi} \int_0^{\pi} \arcsin(\cos x) \cos kx dx = \frac{2}{\pi} \int_0^{\pi} \left(-x + \frac{\pi}{2}\right) \cos kx dx = \int_0^{\pi} \cos kx dx - \frac{2}{\pi} \int_0^{\pi} x \cos kx dx$$

$$= 0 + \frac{2}{\pi} \left[x \frac{\sin kx}{k} \right]_0^{\pi} + \frac{2}{\pi k} \int_0^{\pi} \sin kx dx = \frac{2}{\pi k} \left[-\frac{\cos kx}{k} \right]_0^{\pi} = \frac{2}{k^2 \pi} \left((-1)^{k+1} + 1 \right) = \begin{cases} 0, & k \text{ sudé} \\ \frac{4}{k^2 \pi}, & k \text{ liché} \end{cases}$$

Fourierova řada funkce f :
$$\frac{4}{\pi} \sum_{m=0}^{\infty} \frac{1}{(2m+1)^2} \cos((2m+1)x)$$

Funkce $f \in P_{2\pi}$ je spojitá na $\mathbb{R}$ a je BV na $[-\pi, \pi]$, neboť je zde poča'stech C^1 .

Z J-D kritéria tedy Fourierova řada konverguje bodově k funkci f .

Navíc $S_n^f \xrightarrow{\text{loc}} f$ na $(-\pi, \pi)$, tedy $S_n^f \rightarrow f$ na $[-\pi, \pi]$ a tedy $S_n^f \rightarrow f$ na $\mathbb{R}$.

$$f(x) = \frac{4}{\pi} \sum_{m=0}^{\infty} \frac{1}{(2m+1)^2} \cos((2m+1)x)$$

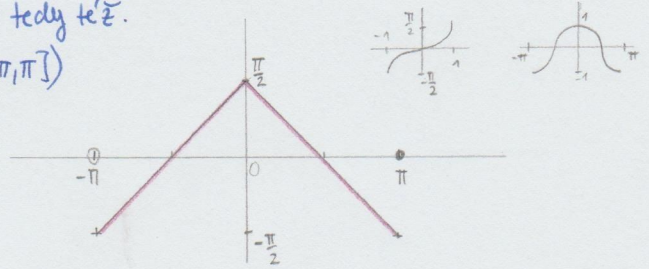
Součty

$$\frac{\pi}{2} = f(0) = \frac{4}{\pi} \sum_{m=0}^{\infty} \frac{1}{(2m+1)^2} \Rightarrow \sum_{m=0}^{\infty} \frac{1}{(2m+1)^2} = \frac{\pi^2}{8}$$

Z Parsevalovy rovnosti máme ($f \in L^2$ ze spojitosti na $[-\pi, \pi]$)

$$\pi \cdot \sum_{m=0}^{\infty} \frac{16}{\pi^2 (2m+1)^4} = \int_{-\pi}^{\pi} f(x)^2 dx = 2 \cdot \int_0^{\pi} f(x)^2 dx = 2 \cdot \int_0^{\pi} \left(-x + \frac{\pi}{2}\right)^2 dx = 2 \cdot \int_0^{\pi} \left(x^2 - \pi x + \frac{\pi^2}{4}\right) dx = \frac{\pi^3}{6}$$

Tedy
$$\sum_{m=0}^{\infty} \frac{1}{(2m+1)^4} = \frac{\pi^4}{96}$$

Teoretický podklad (pro jednoduchoť na $\mathbb{C}$)

$$S_m^f(t) = \sum_{k=-\infty}^{\infty} \hat{f}(k) e^{ikt}$$

$$D_m(t) = \sum_{k=-m}^m e^{ikt} \quad \text{Dirichletovo jádro}$$

$$S_m^f = f * D_m$$

$$G_m^f(t) = \frac{1}{m+1} \sum_{j=0}^m S_j^f(t)$$

$$K_n(t) = \frac{1}{m+1} \sum_{j=0}^m D_j(t) \quad \text{Fejérovovo jádro}$$

$$G_m^f = f * K_m$$

"Fejérovské součty"

↳ Cesàrovský součet. $\sum a_n = \sigma \Rightarrow (C)\sum a_n = \sigma$ (víme-li, že $\sum a_n k$ a jak vypadá součet $(C)\sum a_n$ $\Rightarrow$ víme i, jak vypadá součet $\sum a_n$)

Fejérová věta (Věta 23.5)

Nechť $f \in P_{2\pi}$ a $t \in \mathbb{R}$. Jestliže $\exists$ vlastní limity $f(t+)$ a $f(t-)$, pak $\lim_{m \rightarrow \infty} G_m^f = \frac{f(t+) + f(t-)}{2}$ bodová

Jestliže $a, b \in \mathbb{R}^*$, $a < b$, a f je spojitá na (a, b) , pak $G_m^f \xrightarrow{loc} f$ na (a, b) . Stejněměrná

Věta 23.7

Nechť $f \in P_{2\pi}$. Pak $\|f - G_m^f\|_{L^1} \rightarrow 0$ v L^1 normě

Příklad 6.12 Necht' funkce f je definována na $\mathbb{R}$ předpisem

$f(x) = \text{sgn}(\sin(2x)) + \cos^3 x + \sin^3 x$. Spočítejte Fourierovu řadu funkce f a určete součet její Fejérový řady pro každé $x \in \mathbb{R}$.

Řešení

f je 2π -periodická: $\left. \begin{array}{l} \text{sgn}(\sin(2x)) \quad \checkmark \\ \cos^3(x) \quad \checkmark \\ \sin^3(x) \quad \checkmark \end{array} \right\}$ součet 2π -periodických je 2π -periodický

f je $L^1([-\pi, \pi])$ neboť je omezená a měřitelná

$$a_0 = \frac{1}{\pi} \int_{-\pi}^{\pi} (\text{sgn}(\sin 2x) + \cos^3 x + \sin^3 x) dx = 0$$

liché $\int_{-\pi}^{\pi} \cos^3 x dx = 0$ liché

$$a_k = \frac{1}{\pi} \int_{-\pi}^{\pi} (\text{sgn}(\sin 2x) + \cos^3 x + \sin^3 x) \cos kx dx = \frac{1}{\pi} \int_{-\pi}^{\pi} \cos^3 x \cos kx dx$$

liché   sudé   liché   sudé

$$b_k = \frac{1}{\pi} \int_{-\pi}^{\pi} (\text{sgn}(\sin 2x) + \cos^3 x + \sin^3 x) \sin kx dx = \frac{1}{\pi} \int_{-\pi}^{\pi} \sin^3 x \sin kx dx + \frac{1}{\pi} \int_{-\pi}^{\pi} \text{sgn}(\sin 2x) \sin kx dx$$

$$\begin{aligned} \int_{-\pi}^{\pi} \cos^3 x \cos kx dx &= \int_{-\pi}^{\pi} (1 - \sin^2 x) \cos x \cos kx dx = \int_{-\pi}^{\pi} \cos x \cos kx dx - \int_{-\pi}^{\pi} \sin^2 x \cos x \cos kx dx = \\ &= \int_{-\pi}^{\pi} \cos x \cos kx dx - \int_{-\pi}^{\pi} (\cos^2 x - \cos 2x) \cos x \cos kx dx = \int_{-\pi}^{\pi} \cos x \cos kx dx - \int_{-\pi}^{\pi} \cos^3 x \cos kx dx + \int_{-\pi}^{\pi} \cos 2x \cos x \cos kx dx \end{aligned}$$

$$2 \int_{-\pi}^{\pi} \cos^3 x \cos kx dx = \int_{-\pi}^{\pi} \cos x \cos kx dx + \frac{1}{2} \int_{-\pi}^{\pi} \cos kx (\cos 3x + \cos x) dx = \frac{3}{2} \int_{-\pi}^{\pi} \cos x \cos kx dx + \frac{1}{2} \int_{-\pi}^{\pi} \cos 3x \cos kx dx$$

$$\int_{-\pi}^{\pi} \cos^3 x \cos kx dx = \begin{cases} \frac{3}{4} \pi & k=1 \\ \frac{1}{4} \pi & k=3 \\ 0 & k \in \mathbb{N} \setminus \{1, 3\} \end{cases} \Rightarrow a_k = \begin{cases} \frac{3}{4} & k=1 \\ \frac{1}{4} & k=3 \\ 0 & k \in \mathbb{N} \setminus \{1, 3\} \end{cases}$$

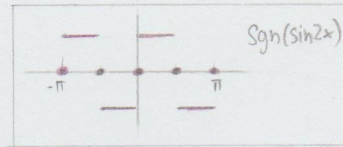
$$\int_{-\pi}^{\pi} \sin^3 x \sin kx dx = \int_{-\pi}^{\pi} \sin x \sin kx dx - \int_{-\pi}^{\pi} (\cos 2x + \sin^2 x) \sin x \sin kx dx$$

$$\cos 2x \sin x = \frac{1}{2} (\sin 3x + \sin(-x)) = -\frac{1}{2} \sin x$$

$$2 \int_{-\pi}^{\pi} \sin^3 x \sin kx dx = \int_{-\pi}^{\pi} \sin x \sin kx dx - \frac{1}{2} \int_{-\pi}^{\pi} \sin 3x \sin kx dx + \frac{1}{2} \int_{-\pi}^{\pi} \sin x \sin kx dx$$

$$\int_{-\pi}^{\pi} \sin^3 x \sin kx dx = \begin{cases} \frac{3}{4} \pi & k=1 \\ -\frac{1}{4} \pi & k=3 \\ 0 & k \in \mathbb{N} \setminus \{1, 3\} \end{cases}$$

$$\int_{-\pi}^{\pi} \operatorname{sgn}(\sin 2x) \sin kx dx = 2 \cdot \int_0^{\pi} \operatorname{sgn}(\sin 2x) \sin kx dx =$$

$$= 2 \left(\int_0^{\frac{\pi}{2}} \sin kx dx - \int_{\frac{\pi}{2}}^{\pi} \sin kx dx \right) = 2 \left(\left[-\frac{\cos kx}{k} \right]_0^{\frac{\pi}{2}} - \left[-\frac{\cos kx}{k} \right]_{\frac{\pi}{2}}^{\pi} \right) = 2 \left(-\frac{\cos k \frac{\pi}{2}}{k} + \frac{1}{k} + \frac{(-1)^k}{k} - \frac{\cos k \frac{\pi}{2}}{k} \right) =$$

$$= \frac{2}{k} (-2 \cos k \frac{\pi}{2} + 1 + (-1)^k) = \begin{cases} -\frac{4}{k} \cos k \frac{\pi}{2} = 0 & k \text{ liché} \\ \frac{4}{k} (-\cos k \frac{\pi}{2} + 1) & k \text{ sudé} \end{cases}$$

$$\frac{4}{2m} (-\cos(2m \frac{\pi}{2}) + 1) = \frac{2}{m} ((-1)^{m+1} + 1) = \begin{cases} 0 & m \text{ sudé} \\ \frac{4}{m} & m \text{ liché} \end{cases} = \frac{8}{k}$$

$\Rightarrow$ nenulové jsou pouze členy s $k = 2(2l+1) = 4l+2$, $l=0, 1, \dots$

$$b_k = \begin{cases} \frac{3}{4} & k=1 \\ -\frac{1}{4} & k=3 \\ \frac{8}{\pi k} & k=4l+2, l=0, 1, \dots \\ 0 & k \in \mathbb{N} \setminus \{1, 3, 4l+2; l \in \mathbb{N}_0\} \end{cases}$$

Fourierova řada funkce f je tedy

$$\frac{a_0}{2} + \sum_{k=1}^{\infty} a_k \cos kx + b_k \sin kx = 0 + \frac{3}{4} \cos x + \frac{3}{4} \sin x + \frac{1}{4} \cos 3x - \frac{1}{4} \sin 3x + \sum_{m=0}^{\infty} \frac{8}{\pi(4m+2)} \sin((4m+2)x).$$

$f \in \mathcal{P}_{2\pi}$, tedy splňuje předpoklad Fejérovoy věty a $\lim_{m \rightarrow \infty} \sigma_m^f = \frac{1}{2} (f(t+) + f(t-))$

Navíc $\forall t \in \mathbb{R}$: $f(t) = \frac{1}{2} (f(t+) + f(t-))$, tedy $\lim_{m \rightarrow \infty} \sigma_m^f(t) = f(t) \quad \forall t \in \mathbb{R}$

$$f(0-) = -1 + 1 + 0 = 0$$

$$f(0+) = 1 + 1 + 0 = 2 \quad \text{apod.}$$

$$f(0) = 0 + 1 + 0 = 1$$